

CLAUDIO COSTANTINI, *Le Monarchie Assolute* (Mutlak Monarşiler) Birinci kısım: Il Seicento (XVII. Yüzyıl), Torino 1984 (satışa verilşi Şubat 1985), xx + 517 sayfa. Ayrıca muhtelif 30 tablo ve resim. Torino'daki U.T.E.T yayınevinin 'Nuova Storia Universale dei Popoli e delle Civiltà' dizisinin, X. cildinin, birinci kısmıdır.

Genel tarih çalışmalarında, belirli bir dönemin geçmişini derli toplu olarak el altında bulundurmak kaçınılmaz bir görevdir. Bir ülkenin veya topluluğun tarihini merak ettiğimiz zaman, ilk rastladığımız bir araştırmayı açar okuruz. Fakat belirli bir dönemin tarihinde rastgele bir yaklaşım hiç de kolay değildir. Bunlar arasında Avrupa tarihinin de özel bir yeri bulunmaktadır. Bir devletler manzumesi olarak gördüğümüz bu yaşlı kıtada, her bir yörenin kendisine mahsus geçmişi bulunmaktadır. Bununla beraber ortak bağları da mevcuttur ki, aşağı yukarı bir yüzyıldan beri bunun tartışması yapılmaktadır. Bunun çaresi gene de yeni koleksiyonlar ortaya çıkarmaktadır. Bu alanda ileri kültür düzeyine sahip ülkeleri gıpta ile seyrediyoruz. Zira bu alanda her nesil kendi çağında bir seri yayınlamaktadır. Bunlar arasında yayını sürdüren UTET ayrı bir yer tutmaktadır. Geçen yüzyılda başlattığı geleneği gene kendisi başka yayınevine kaptırmadan sürdürmektedir. Diğer İtalyan yayıncılar çeviri yolunu seçerken, bu yayınevi kendisi için araştırmalara ısmarlamakta, bazan ülke dışındaki araştırmacıların da yardımını istemektedir. Nitekim Osmanlı Tarihinin ikinci kısmını S. Shaw'a yazdırmaktan geri durmadılar. Böylece ortaya devasa bir eser çıktı. Şimdi bu yayına devam eden UTET, XVII. yüzyıl gibi karmaşık bir döneme girmektedir. Öncesi yüzyıldaki büyük atılımdan sonra Avrupa kıtası XVII. yüzyıla büyük sorunlar içinde girdi. Her bir ülkenin tarihinde meydana gelen çalkantılar bütün kıtayı etkisi altına almağa başladı. Osmanlılar da bu çalkantıdan kendilerini kurtaramadılar. Böyle bir dönemi işlemek gerçekten cesaret isteyen hususlardan birisidir. Kitabın başlığı ile birlikte nasıl bir yöntem izleneceği belli olmaktadır. Çağın adı verilmemiş, güçlü merkezi devletlerin meydana getirdiği siyasal sistem anabaşlık olmuştur. Merkezîyetçi ve otoriter devletler tarafından yaratılan onyedinci yüzyılın tarihi böylece bir kez daha ortaya konulmaktadır.

Kitapta, serinin izlediği yol bir kez daha tekrarlanmıştır. Okuyanları devamlı dikkatte tutmak için dipnotu konmamış, en sonda bulunan kaynakça konulara göre ayrılmıştır. Detaylı zaman dizini de yararlı bir klavuzdur. Tablolar bile, çağın karakterini yansıtan görünümünden seçilmiştir. Kısa birer adla geçiştirilmemiş, her biri hakkında detaylı açıklama verilmiştir (s. 15-20).

Eser devletlere göre değil, çağı etkileyen ana konulara ayrılmıştır. Zira devletlerin tarihi kendi özel ciltleri içinde incelenmiştir. Kitapta bulunan on adet ana başlık ülkeler arasındaki ortak gelişmelere göre adlandırılmıştır. Tek istisna, çağına damgasını basmış olan İngiltere ihtilâlidir (s. 189-243). XVII. yüzyıl başından sonuna kadar çalkantılı bir siyasal yaşama sahne olan bu ülkedeki her bir hareket bütün kıtayı da etkilemiştir. Bu çalkantı İngiltere'yi geriye değil, yaptığı atılımlarla çağ-

daş bir ülke haline getirmiştir. Bunun sonuçları yalnız bu bölümde değil fakat aynı zamanda diğer başlıklarda da incelenmiştir. Arayanlar herhangi bir şaşkınlığa uğramazlar, zira zamandizimi yanında kaynakça da açıklamalı olarak verilmiştir ki, derinleşmek isteyenlere iyi bir klavuz olmaktadır. Diğer devletler de inceleme konusu olmakta ve her birinin yarattığı etkinlik kendi çerçevesi içinde geliştirilmektedir. Fransa, Hollanda gibi çağının güçlü devletlerinin nasıl bir sosyal evre içine girdikleri ve siyasal tarih çerçevesinde Avrupa kıtasını nasıl etkiledikleri, ileri gelen devlet adamlarının bu evrede ne gibi payları buldukları kitabın ana direği görünümündedir. Devletler kadar insanların da varlığı sayfalar arasında kendisini göstermektedir. Osmanlı tarihine az yer verilmiştir. Kendine ayrı bir cilt ayrıldığı için, tarihimizin bu çağ içinde oynadığı role pek az yer verilmiştir. Köprülü ailesinin Osmanlı devletine verdiği canlılık üzerinde durulmuştur (s. 408-410). İmzalanan anlaşmalar ise zamandizimi içindedir. Çağın önemli olaylarından sayılan II. Viyana Kuşatmasına ait bir gravür de ihmal edilmemiş, (s. 448-449 arası) hemen akabinde de Floransa'nın Marucelliana kitaplığında bulunan özgün bir gravür daha konmuştur. 'Tandem Deficit' (sonunda ölecek) adı ile belirlenen bu tasvirde, imparatorluk sembolü kartal, Türk sembolleri üzerinde üstün bir pozisyonda gösterilmektedir. Az bildiğimiz Floransa arşiv ve kitaplıklarında bizi ilgilendiren materyaller, 1983 yılında bir sergiye konu olmuştu. Bu tarz çalışmalar, kitaplıklardaki bilmediğimiz kaynakların ortaya çıkışını hızlandıracaktır. Diğer resim ve gravürlerde de odak noktasına değinen konulardır ve İtalyan baskı tekniğinin becerisini yansıtmaktadır.

Kitapta, bilimsel çalışmaların yaptığı atılıma da büyük bir yer verilmektedir. Bir Galileo Galilei davasına ayrılan sayfalar, daha güncelliğini yitirmeyen bu olaya yeni bir evre getirmektedir. Çağındaki çalışmaların topluma mal edilmesinde büyük bir çaba gösteren Galileo kadar diğer bilimsel çalışmalara da yer verilmekte ve bu esnada Katolik kilisesi ile diğer kurumların tutumu da incelenmektedir. Kaynakça bölümü de konulara göre sıralanmıştır. Kitaplıklarda daha kolay bulunabilecek eserler konulmuştur. Dizin de özel isimlere göredir. Büyük külliyatı bitirmek için büyük bir çaba içersine giren yayınevi, bu kitabı yayınlamakla yöntem bakımından olduğu kadar düzen bakımından da yenilik getirmektedir.

DOÇ. DR. MAHMUT H. ŞAKİROĞLU